

Katarzyna Ciach

Uniwersytet Łódzki
Wydział Zarządzania
Katedra Informatyki
e-mail: k.ciach@wzmail.uni.lodz.pl

Komunikowanie wizualne danych pozafinansowych w spółkach sektora energetycznego

Kody JEL: D83, M31, P18

Słowa kluczowe: raportowanie informacji niefinansowych, wizualizacja

Streszczenie. Współcześnie coraz częściej obserwujemy regresję kulturową i zanikanie czytelnicstwa, dlatego dużego znaczenia nabiera komunikacja wizualna, która skuteczniej dociera do odbiorców informacji. Celem artykułu jest przedstawienie praktyk polskich przedsiębiorstw z sektora energetycznego, w zakresie raportowania wizualnego danych niefinansowych, które w coraz większym stopniu stanowią podstawę podejmowania decyzji biznesowych.

Wprowadzenie

Współcześnie podstawą podejmowania decyzji biznesowych zarówno przez zarządzających, jak i interesariuszy jest wiedza, która bazuje na dostarczanych różnymi kanałami informacjach. Coraz częściej jednak obserwujemy regresję kulturową i zanikanie czytelnicstwa, dlatego dużego znaczenia nabiera komunikacja wizualna, która skuteczniej dociera do odbiorców informacji. Przyczyn tego zjawiska, w dużej mierze należy upatrywać w rozwoju technologii, co w znacznym stopniu uprościło tworzenie, pobieranie oraz powielanie obrazów i tekstów.

Duża liczba informacji, często rozproszonych, powoduje znaczne problemy w ich analizie i interpretacji. Narzędzia InfoVis mogą uczynić te dane bardziej zrozumiałymi dla interesariuszy i sprawić, że to co pozornie jest złożone i skomplikowane, staje się jasne i użyteczne. Wizualizacje muszą być jednak dobrze zaprojektowane, łatwe w użyciu, zrozumiałe i przejrzyste tak, aby ułatwiały zrozumienie informacji o odpowiednich cechach, korela-

cyjach, uchwycenie nowych prawidłowości czy ukrytych związków w nowych specyficznym kontekście informacyjnym.

Celem artykułu jest zbadanie jak polskie spółki z sektora energetycznego wpisują się we wspomniane wyżej, nowe trendy prezentacji informacji na przykładzie raportowania danych niefinansowych.

1. Raportowanie danych niefinansowych

Wymagające warunki rynkowe oraz zmiany legislacyjne wymuszają na dużych jednostkach zainteresowania publicznego, zwłaszcza dużych spółkach, instytucjach finansowych i grupach kapitałowych, nowe działania biznesowe w zakresie wiarygodności i przejrzystości raportowania. Dotyczą one w szczególności ujawniania informacji na temat działalności pozafinansowej, tj. ochrony środowiska, spraw społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu.

Dotychczasowe uregulowania legislacyjne nakładały na spółki obowiązek sporządzania sprawozdania finansowego, w skład którego wchodzi bilans, rachunek zysków i strat, informacja dodatkowa, a w szczególnych przypadkach rachunek przepływów pieniężnych oraz zestawienie zmian w kapitale własnym (ustawa o rachunkowości, art. 45). Raportowanie finansowe nie daje jednak pełnego, rzetelnego i jasnego obrazu spółki (Wiśniewska, 2015), gdyż z zasady oparte jest na danych historycznych o charakterze finansowym. Podstawą podejmowania decyzji przez interesariuszy, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, stają się coraz częściej informacje pozafinansowe.

Przedsiębiorstwa do tej pory mogły dobrowolnie upubliczniać informacje środowiskowe, pracownicze czy społeczne. Jak pokazują badania przeprowadzone przez Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych – GES oraz EY (*Raportowanie niefinansowe...*, 2016, s. 12) dane niefinansowe dotyczące środowiska i społecznej odpowiedzialności biznesu, na średnim poziomie¹, raportuje tylko 10–12% przedsiębiorstw. Nieco lepiej wygląda raportowanie ładu korporacyjnego. Ponad 97% badanych spółek zamieszcza na swoich stronach informacje dotyczące ładu korporacyjnego. Jest to wynik obowiązku stosowania się do wytycznych zawartych w Kodeksie Dobrych Praktyk (tab. 1).

¹ Poziom obrazujący jakość informacji ujawnionej przez spółkę, określony został w oparciu o międzynarodowe normy dotyczące zrównoważonego rozwoju w połączeniu z Zasadami Odpowiedzialnego Inwestowania (PRI) (*Raportowanie niefinansowe...*, 2016, s. 12).

Tabela 1. Odsetek spółek raportujących informacje pozafinansowe (%)

Poziom	Dane środowiskowe	Sprawy społeczne	Ład korporacyjny
Niski	87,5	89,3	2,7
Średni	12,5	10,7	89,0
Wysoki	0,0	0,0	8,3

Źródło: opracowanie własne na podst. raportu SEG „Analiza ESG spółek w Polsce”, Warszawa 2016.

Praktyka raportowania niefinansowego w większości spółek sprowadza się do sporządzania (Gregorczyk, 2013; Szadziwska, 2014, s. 266; Błach, 2013, s. 17–18; Wiśniewska, 2015, s. 161):

- odrębnych raportów CSR,
- odrębnych raportów środowiskowych,
- wybranych informacji CSR umieszczanych na stronach internetowych,
- raportów zintegrowanych.

Odsetek inwestorów, który ...

Rysunek 1. Badania przeprowadzone przez Ernst & Young w 2015 roku na temat raportowania niefinansowego

Źródło: *Raportowanie niefinansowe...* (2016).

Taka dowolność w publikowaniu informacji pozafinansowych powoduje trudności, nie tylko w przeprowadzaniu pogłębionych analiz dotyczących sytuacji spółki, ale także w porównywaniu tych informacji z informacjami pochodzącymi od innych jednostek.

Tymczasem obserwuje się wzrost znaczenia informacji pozafinansowych, jako czynników kształtujących wartość współczesnych przedsiębiorstw. Dziś bardziej niż kiedykolwiek inwestorzy postrzegają raporty zintegrowane jako ważne źródło informacji niefinansowych, które w powiązaniu z informacjami finansowymi ułatwiają podejmowanie decyzji inwestycyjnych. Badania przeprowadzone EY w 2015 roku na 211 inwestorach instytucjonalnych pokazały jednoznacznie trend w podejściu do danych niefinansowych przez inwestorów (rys. 1).

Duże zainteresowanie informacjami pozafinansowymi dostrzegli również regulatorzy rynku europejskiego. W październiku 2014 roku Parlament Europejski i Rada UE przyjęli Dyrektywę 2014/95/UE zmieniającą dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności, według której od 2017 roku duże jednostki zainteresowania publicznego (zatrudniające powyżej 500 osób) będą zobowiązane do składania oświadczeń na temat informacji niefinansowych, czyli do ujawniania minimum istotnych informacji dotyczących co najmniej kwestii środowiskowych, spraw społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji i łapownictwu. Dyrektywa wymusza na państwach członkowskich przystosowanie prawa lokalnego do przepisów unijnych.

Polskie prawodawstwo zaimplementowało przepisy unijne Ustawą z 15 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o rachunkowości, która wprowadziła obowiązek składania oświadczeń przez polskie firmy.

Ustawa nie narzuca spółkom zasad raportowania. Mają one pełną swobodę wyboru standardów raportowania (GRI G4, COP, International Integrated Reporting Framework, Guidance on Corporate Responsibility Indicators in Annual Reports). Będą musiały jednak stosować zasadę „stosuj lub wyjaśnij” – co oznacza że jeśli spółka nie prowadzi polityki w zakresie jednej lub kilku wymienionych kwestii będzie miała obowiązek ujawnić ten fakt wraz z podaniem przyczyn.

Celem tych uregulowań prawnych jest przede wszystkim zwiększenie transparentności, spójności i porównywalności ujawnianych przez spółki informacji niefinansowych.

2. Komunikowanie wizualne informacji

O powodzeniu we współczesnym biznesie decyduje, oprócz odpowiedniej strategii działania, sprawna i skuteczna komunikacja zewnętrzna. Tradycyjne formy komunikowania informacji często okazują się niewystarczające i mało efektywne, ponieważ są czasochłonne w zakresie przyswajania ich treści, dlatego w procesie komunikowania informacji coraz większego znaczenia nabiera graficzna forma prezentacji informacji.

Współczesne społeczeństwa zdają się faworyzować wzrok jako zmysł podstawowy (Kawecki, 2010, s. 24). To za pomocą oka dostarczanych jest do mózgu około 80% infor-

macji o otoczeniu, zaś w analizowaniu odebranych przez oczy bodźców angażowane jest ponad 10% wszystkich mózgowych komórek nerwowych. Badania pokazują, że człowiek szybciej odczytuje informacje przedstawione w postaci graficznej (ok. 10^6 bit/s) niż w postaci tekstowej (150–300 bit/s) (Dudycz, 1998, s. 24). Dlatego dobrze przygotowana wizualizacja pozwala w szybkim czasie przeanalizować dostarczane informacje i wyciągnąć wnioski, które umożliwią podjęcie odpowiednich decyzji biznesowych.

Według Alberta Cairo (Cairo, 2013) dobra wizualizacja powinna być:

- prawdziwa – oparta na prawdziwych i zweryfikowanych danych,
- funkcjonalna – umożliwiająca odbiorcy np. porównanie informacji w czasie,
- piękna – atrakcyjna wizualnie,
- wnikliwa – pokazująca informacje wcześniej niewidoczne lub ukryte,
- pouczająca – zmieniająca sposób myślenia odbiorcy, w wyniku analizy wniosków z niej płynących.

Podstawowym środkiem przekazu w wizualnej formie komunikacji, obok ilustracji, fotografii, typografii, filmu czy animacji, jest infografika. Dzisiejsze infografiki bogate w kolorystykę i kreatywne scenariusze, integrujące tekst i obraz w sposób płynny, ciekawy i dynamiczny, mogą funkcjonować samodzielnie, niezależnie od treści tekstowych, jakie reprezentują. Komunikują często treści, na które odbiorca nie zwróciłby uwagi w komunikacie przekazanym w formie tekstowej. Infografika to nie tylko dane i wykresy, to również historie, zagadnienia czy problemy opowiadane obrazem. Ważne w tworzeniu czytelnych, zwięzłych, intuicyjnych i atrakcyjnych graficznie infografik ma dlatego nie tylko znajomość programów graficznych, ale przede wszystkim zrozumienie danych oraz znalezienie zależności i powiązań przyczynowo-skutkowych między nimi. Infografiki jako wielofunkcyjne narzędzia mogą być bezproblemowo wykorzystywane na wielu płaszczyznach komunikacji biznesowej (rys. 2).

3. Graficzna prezentacja danych niefinansowych – stan obecny

Odejście od tradycyjnych metod raportowania na rzecz obrazowego prezentowania danych zdaje się być nieuniknione. W niniejszym opracowaniu postanowiono dlatego zbadać jak spółki sektora energetycznego wpisują się w nowe trendy raportowania, zwłaszcza jeśli chodzi o raportowanie danych niefinansowych.

Rysunek 2. Infografika w komunikacji biznesowej

Źródło: <http://brandingowy.pl/jeden-obraz-wart-wiecej-niz-tysiac-slow-zastosowania-infografik/>.

Badaniu podano 10² spółek notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, wchodzących w skład portfela WIG-ENERGIA. Wybór tego sektora podyktowany został tym, że energetyka jest najważniejszą siłą napędową współczesnej gospodarki i jednym z jej kluczowych filarów, a działalność firm sektora energetycznego skutkuje określonymi konsekwencjami dla otoczenia, nie tylko biznesowego. Przeanalizowano raporty roczne za rok 2015 zamieszczone na stronach internetowych spółek pod kątem wizualizacji danych niefinansowych. Zestawienie wyników zaprezentowano w tabeli 2.

² Spółki notowane na GPW wchodzące w skład portfela WIG-Energia: PGE SA, Tauron Polska Energia SA, Enea SA, ČEZ, a. s., Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich Kogeneracja SA, Energa SA, Zespół Elektrowni Pątnów–Adamów–Konin SA, Polenergia SA, AB Inter RAO Lietuva, Elektrociepłownia „Będzin” SA.

Tabela 2. Wyniki badania raportów rocznych spółek portfela WIG-ENERIA

Narzędzia wizualizacji	PGE	Tauron	Enea	CEZ	Kogenera	Energa	ZEPAK	PEP	INTERAOLT	Będzin
Raporty	Z, I	Z, I	S, C, I	S	S, I	S, I	S, I	C	S, I	S, I
Raporty pdf	x	x	x	x	–	x	x	x	x	x
Raport interaktywny	x	x	x	–	x	x	–	–	–	–
Dane środowiskowe										
Wykresy statyczne	–	x	x	x	x	x	x	–	–	–
Mapy statyczne	–	x	–	–	–	x	–	x	–	–
Zdjęcia	x	x	–	–	–	–	–	x	–	–
Infografiki statyczne	–	x	x	–	–	x	–	–	–	–
Wykresy interaktywne	–	x	–	–	–	–	–	–	–	–
Mapy interaktywne	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Filmy	x	–	x	–	–	x	–	–	–	–
Infografiki interaktywne	x	x	–	–	–	–	–	–	–	–
Animacje	–	x	–	–	–	–	–	–	–	–
Dane społeczne										
Wykresy statyczne	–	x	x	x	x	x	–	–	–	–
Mapy statyczne	–	x	–	–	–	–	–	x	–	–
Zdjęcia	x	x	–	–	–	x	–	x	–	–
Infografiki statyczne	–	x	x	–	–	x	–	–	–	–
Wykresy interaktywne	–	x	–	–	–	–	–	–	–	–
Mapy interaktywne	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Infografiki interaktywne	x	x	–	–	–	–	–	–	–	–
Filmy	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Animacje	–	x	–	–	–	–	–	–	–	–

Raporty: Z – zintegrowany, C – CSR, S – skonsolidowany, I – inne raporty (np. interaktywne)

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z przedstawionych wyników, podejście spółek do raportowania danych niefinansowych jest bardzo różne. Najwięksi udziałowcy rynku energii jak PGE czy Tauron sporządzają raporty zintegrowane zarówno w wersji do pobrania, jak i w wersji interaktywnej, wychodząc z założenia, że informacji niefinansowych nie można analizować w oderwaniu od danych finansowych. Nowoczesna i wizualnie atrakcyjna forma ich raportów umożliwia łatwiejszy dostęp do danych dotyczących działalności spółki we wszystkich raportowanych obszarach, a wykorzystanie szerokiego wachlarza narzędzi wizualizacyjnych pozwala przekazać interesariuszom wartość merytoryczną w zrozumiałym sposób, z wykorzystaniem najbardziej intuicyjnych form przekazu informacji.

Niestety, nie wszystkie spółki dostrzegły korzyści płynące z graficznej formy prezentacji informacji niefinansowych. Raporty np. AB Inter RAO Lietuva czy Elektrociepłowni „Będzin” SA, sprowadzają się głównie do plików pdf (najczęściej skanów dokumentów przekazywanych do KNFI), w których wyszukiwanie pożądaných informacji jest nie tylko utrudnione, ale i bardzo czasochłonne. Wykorzystano w nich często

jedynie wykresy, nie dostrzegając takich narzędzi jak, np. infografiki, które w przyjazny sposób komunikują obrazem najbardziej złożone informacje.

Podsumowanie

Uzyskanie przewagi konkurencyjnej współcześnie nie jest sprawą prostą. Nie wystarczy już dobra organizacja procesów biznesowych w firmie. Konieczne jest skuteczne komunikowanie o swoich dokonaniach. Szczególnego znaczenia w tym kontekście nabierają narzędzia wizualizacji informacji, które pozwalają m.in. na interaktywne odkrywanie związków między danymi i identyfikowanie kluczowych wskaźników. Wizualne wyróżnienie istotnych relacji, wartości odstających, trendów oraz innych zależności niewątpliwie może pomóc w podejmowaniu kluczowych decyzji.

Jak wynika z przytoczonych badań, znaczna większość spółek dostrzega znaczenie graficznej prezentacji danych niefinansowych. Trudno sobie wyobrazić współczesny raport roczny spółki bez wykresu, jednak w niektórych przypadkach jest to najbardziej zaawansowane narzędzie wizualizacyjne. Tymczasem wizualizacja posługuje się wieloma zróżnicowanymi metodami i narzędziami. Warto więc wykorzystywać coś więcej, niż tylko wykresy i diagramy w komunikowaniu o swoich danych niefinansowych.

Bibliografia

- Błach, J. (2013). Raportowanie CSR jako element relacji inwestorskich przedsiębiorstwa. W: G. Borys, A. Janusz (red.), *Rola instytucji i rynku finansowego w świetle celów oraz zasad zrównoważonego rozwoju*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Cairo, A. (2013). *The Truthful Art: Data, Charts, and Maps for Communication*. Berkeley: New Riders,.
- Dudycz, H. (1998). *Wizualizacja danych jako narzędzie wspomagania zarządzania przedsiębiorstwem*. Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
- Gregorczyk, D. (2013). *Sprawozdawczość finansowa wobec wyzwań zrównoważonego rozwoju*. Materiały konferencyjne IX Kongresu Ekonomistów Polskich pt. „Ekonomia dla przyszłości. Odkrywać naturę i przyczyny zjawisk gospodarczych”. Warszawa: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne.
- [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-tomorrows-investment-rules-2-infographics/\\$FILE/EY-tomorrows-investment-rules-2-infographics.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-tomorrows-investment-rules-2-infographics/$FILE/EY-tomorrows-investment-rules-2-infographics.pdf) (8.02.2017).
- Kawecki, W. (2010). Od kultury wizualnej do teologii wizualnej. *Kultura–Media–Teologia*, 1 (1), 23–31.
- Raport EY, Tomorrow's investment rules 2.0. New insights on nonfinancial performance from global institutional investors.

- Raportowanie niefinansowe. Wartość dla spółek i inwestorów* (2016). Warszawa. Pobrano z: http://seg.org.pl/sites/seg13.message-asp.com/files/seg_esg-2016_www_5.pdf (8.02.2017).
- Szadziewska, A. (2014). Prezentowanie informacji na temat społecznej odpowiedzialności w sprawo-zdawczości zewnętrznej przedsiębiorstw. W: D. Dziawgo, G. Borys (red.), *Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju. Gospodarka – etyka – środowisko. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 329.
- Wiśniewska, J. (2015). Weryfikacja danych pozafinansowych w raportach CSR polskich spółek. W: J. Adamek, J. Zuchewicz, *Finanse i rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju – odpowiedzialność, etyka, stabilność finansowa. Rachunkowość. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 396 (2).

VISUAL COMMUNICATION OF NON-FINANCIAL DATA IN COMPANIES FROM THE ENERGY SECTOR

Keywords: annual report, visualization, non-financial data

Summary. Nowadays more and more often we can observe cultural regression and disappearance of reading, therefore visual communication plays significant role as a more efficient way to inform its stakeholders. The reason of this phenomenon should be sought in technology development, which extensively simplified creating, downloading and multiplying pictures and texts. The aim of the following article is to present the practice of polish enterprises from electrical sector in matters of visual reports of non-financial data, which more often offer base in making business decisions.

Translated by Katarzyna Ciach

Cytowanie

Ciach, K. (2017). Komunikowanie wizualne danych pozafinansowych w spółkach sektora energetycznego. *Ekonomiczne Problemy Usług*, 1 (126/2), 27–35. DOI: 10.18276/epu.2017.126/2-03.